

mestern

ET BLAD FRA MESTERBREV

2/2010

Strengere krav til

bildekk **6** ■■■■■

I 2012 blir det strengere krav til bildekk når det gjelder støy og rullemotstand. Tenk nytt allerede nå, sier Jens Hansen, mester i hjulustrustningsfaget.

“Takk for alle innspill så langt – også de negative. Likegyldighet er mye verre.”

'Femi bla'..?

■ I forrige utgave av bladet Mestern ba jeg om dine kommentarer på innholdet – og dét fikk jeg. Noen veldig hyggelige og noen mindre hyggelige, for å si det slik.

Noen mente at bladet var blitt for 'femi' – noen mente vi laget et ukeblad, sågar et dameblad. Sterke saker!

Selv mener jeg at vi lager et fagblad med problemstillinger fra mesternes yrkesliv og liv generelt. Og det er vel nettopp hvorvidt vi skal behandle temasaker fra livets virkelighet at meningene er delte. Vi har villet utvide temaene slik at bladet speiler mesternes hverdag enda bedre.

Men folkens; fortell oss hva dere er opptatt av, hva dere sliter med i det daglige arbeidet og hva vi eventuelt kan hjelpe

til med for å lette arbeidet – fortell hva dere ønsker av oss! Sekretariatet er til for mange ting – vi skal drifte ordningen, vi skal holde mesterutdanningen à jour med dagens regelverk og samfunnsutvikling, vi skal sørge for at kommende mestere har nødvendig kompetanse, vi skal opprettholde mesterbrevets status og derfor stoppe misbruk, vi skal være mesterordningens talerør vis à vis myndigheter og media osv., osv. Vi skal tale nettopp din sak. Men dét greier vi ikke uten videre hvis vi ikke vet hva du trenger hjelp til!

Nå runder Mesterbrev snart 25 år – dét skjer neste år - og mesterbrevet har høy status. Vi har forlenget rundet 40.000 utstedte mesterbrev hvorav om lag 18.300 mestere er aktive. Mange har gått av med pensjon og en del er passivstilte av forskjellige årsaker. Uansett

– ordningen lever i beste velgående, takket være oppegående mestere og mange hardt arbeidende folk tilknyttet ordningen.

Men vi kan alltid gjøre tingene bedre. Derfor skal du komme med enda mer kritikk og synspunkter! Vi tar selvsagt ros også, men det aller viktigste er at dere er engasjerte og deler synspunktene med oss slik at vi kan lage et mye bedre blad og bidra til å skape et kompetanserikt mestermiljø. Som viser omverdenen at mesterne er bedre enn håndverkere flest.

Derfor: Takk for alle innspill så langt – også de negative. Likegyldighet er mye verre.

■ Dag Rørslett, redaktør
dag@mesterbrev.no

Tilbake til det opprinnelige mestermerket

Mesterbrevnemnda har i nemndsmøte 23. februar besluttet at man skal gå tilbake til det gamle, opprinnelige mestermerket (se bildet). Dette blir med andre ord det offisielle mestermerket fra nå av.

Nemnda vil tilrettelegge for en overgangsordning hvor gammelt og nytt mestermerke kan benyttes en tid fremover. Detaljene i overgangsordningen vil bli kunngjort senere. Mesterbrev vil allerede nå oppfordre mesterne til å bruke det offisielle mestermerket når dere eksempelvis skal trykke et nytt visittkort, lage et nytt firmaskilt, dekorere en ny bil osv.

Vil du ha det offisielle merket tilsendt på mail vennligst kontakt oss på telefon 23 08 83 62 eller via post@mesterbrev.no. Vennligst oppgi navn og mesternummer.

innhold

02
10

4 RIF varsler oppussing

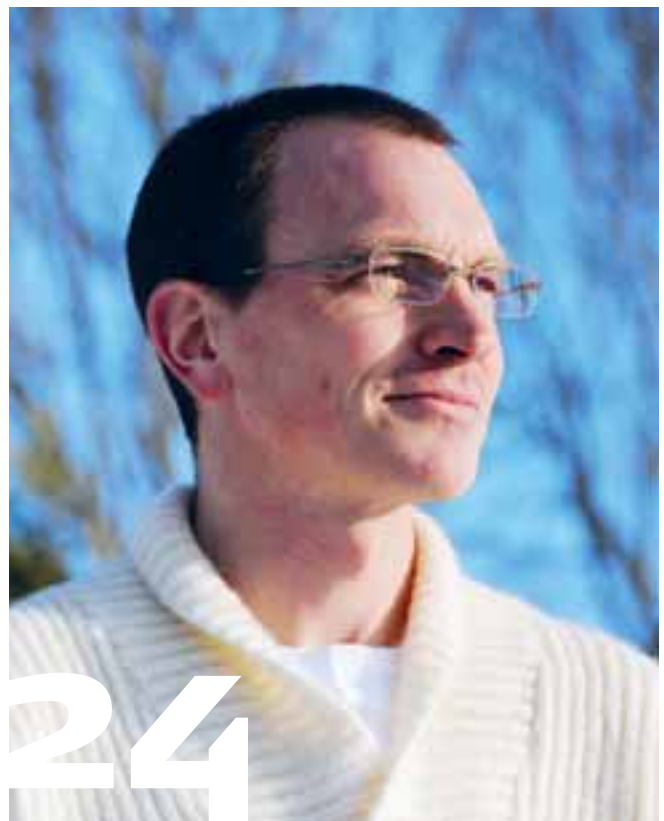
12 På verdens tak

10 Reparerer festningsmurene

16 Meksikansk smedgnist

24 Kristian Holo ønsker debatt

Norge trenger snarlig oppussing på bred front

Ved å drifte, vedlikeholde og investere slik Norge har gjort til nå, vil ikke landets infrastruktur og offentlige bygg klare å møte fremtidens utfordringer.

Dette er en tøff påstand, men RIFs State of the Nation gir meg godt belegg for å si det. State of the Nation er den første systematiske rapporten som gir et helhetlig bilde av norsk infrastruktur og offentlige byggs status, tendens og fremtidssikring. Bak rapporten ligger en nasjonal dugnad av de seks største RIF-firmaene; Norconsult, Multiconsult, Rambøll, Sweco, Cowi og Asplan Viak som til sammen representerer mange tusen rådgivere.

State of the Nations karakterskala går fra en til fem, og en treer vil si at anlegget har en akseptabel, men ikke god standard. Det må forventes løpende vedlikehold for å opprettholde drift, og fremtidige investeringer er nødvendig. Jernbane og avløpsanlegg havner i den nedre delen av skalaen med hver sin karakter to, i midtsjiktet tre ligger kommunale bygg, helsebygg, riks-/fylkesveier, kommunale veier og vannforsyningsanlegg, mens lufthavner, avfall, energiproduksjon og energidistribusjon får karakteren fire. Samlekarakteren blir tre, men samtlige områder utenom luft-

havner og avfall får rød nedadgående pil med tanke på fremtidssikringen. Rødt betyr at det er store hindringer som begrenser disse områdenes mulighet for å oppfylle krav og behov i 2020, og sammenlignet med i dag vil tilstanden forverres.

I vinter klarte mediedekning av frosne pendlere i Østfold å løfte togdebatten til det nivået State of the Nation underbygger at den fortjener. Men det bør ikke være journalistene som bestemmer hva myndighetene og samfunnet skal gripe fatt i. State of the Nation er de rådgivende ingeniørenes bidrag til å synliggjøre at det ikke bare er jernbane som fortjener oppmerksomhet, men mer eller mindre hele den norske infrastruktur og offentlige bygningsmasse.

Avløpsanleggene får karakteren to

Som håndverksmestere kan dere blant annet merke dere statusen på avløpsanleggene og den kommunale bygningsmassen. Førstnevnte

State of the Nation

- RIFs State of the Nation er utarbeidet av rådgivere fra Asplan Viak, Cowi, Multiconsult, Norconsult, Rambøll og Sweco.
- Rapporten tar for seg status og fremtidssikring innen følgende områder; kommunale bygg, helsebygg, jernbane, lufthavner, riksveier/fylkesveier, kommunale veier, vannforsyningsanlegg, avløpsanlegg, avfall, energiproduksjon og energidistribusjon.
- State of the Nation gir Norge samlekarakteren 3.
- Malen for Norges State of the Nation tar utgangspunkt i tilsvarende rapporter fra blant annet USA, UK, Danmark og Finland.
- Fagressurser fra NTNU, Sintef, TØI, Avfall Norge og Energi Norge har kvalitetssikret metode og grunnlag i rapporten.

INNLEGG VED LIV KARI HANSTEEN, ADMINISTRERENDE DIREKTØR, RÅDGIVENDE INGENIØRERS FORENING (RIF)

får karakteren to i rapporten. Det innebærer at avløpsanleggene er i så dårlig forfatning at funksjonaliteten er truet, og det kreves umiddelbar innsats. Det er blant annet et sterkt behov for økt ledningsfornyelse både for å erstatte dårlig eksisterende nett og for å øke kapasiteten for klimaendringer.

Kommunale bygg har også samlet sett et stort oppgraderingsbehov, og det er behov for økt vedlikeholdsinnsats for å unngå ytterligere økning i etterslepet. State of the Nation viser at boliger og kulturbygg skiller seg ut med noe dårligere tilstand enn de andre bygningstypene. Sykehjem er den kategorien som fremstår med best tilstand. Karakteren tre er derfor gitt på grunnlag av bygningsmassens byggetekniske tilstand og oppgraderingsbehov. Generelt er de tekniske anleggene, herunder VVS, i snitt noe dårligere enn selve bygningskroppen, men det skiller ikke mye. VVS og klimaskjerm er vurdert til å være de bygningsdeler med dårligst tilstand, der det er flest forekomster av den dårligste tilstandsgraden (iht. NS 3424, kreves akutt behov for utbedring). Det er disse bygningsdelene som har størst betydning for innemiljø. Dårlig innemiljø, særlig fuktproblematikk og luftkvalitet, vil gi påføring av helsemessige plager slik som hodepine og astma.

Som sentrale tiltak for offentlige bygg anbefaler RIF at det blir igangsatt strategisk planlegging i en nasjonal oppgraderingsplan som ser

totaliteten i sammenheng, samt at effekten av sammenslåing til større byggforvaltningsenheter rent ressurs- og kompetansemessig utredes. Uten en slik plan vil de negative tendenser State of the Nation synliggjør også prege fremtidsperspektivet. Dette forslaget har vi allerede spilt inn til kommunalminister Liv Signe Navarsete, og hun har bedt RIF om et møte for å utdype forslaget.

Navarsete var også til stede på Byggedagene i mars hvor State of the Nation ble lagt frem i sin fulle bredde for en samlet byggenæring. Innholdet ble deretter grundig debattert av blant annet samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa, leder for Stortingets Kommunal- og forvaltningskomité Heiki Holmås, leder for Stortingets Transport- og kommunikasjonskomité Knut Arild Hareide og Høyreleder Erna Solberg.

Hansken er med andre ord kastet til gangs til regjeringen og opposisjonen på Stortinget. Med State of the Nation har RIF bedret muligheten til å tenke helhetlig og satse der hvor effekten blir størst. Norge har kunnskapen, erfaringen og kompetansen som trengs for å sikre fremtidens bygg og infrastruktur.

La arbeidet begynne!

Foto: Dag Rørslett

Nye krav til

bildekk

fra 2012

- I 2012 kommer myndighetene med strengere krav til bildekk når det gjelder støy, rulle- motstand og egenskaper på våt vei, sier Jens Hansen, sjef hos Dekkmann på Skøyen i Oslo og mester i hjulustrustningsfaget. – Dette fordi bilene skal støye mindre og være noen hakk bedre miljømessig, dvs. forbruke mindre drivstoff og dermed utlede mindre CO₂, påpeker han.

E-merking av dekk trer i kraft i 2012, sier Jens Hansen videre. Han mener det har skjedd betydelige fremskritt på dekkfronten de senere årene, med særlig opptrapping fra 2009.

De nyeste modeller fra for eksempel både Volvo og VW er bygget rundt helt spesielle lavmotstandsdekk, og slike biler skal kun ha de spesialiserte dekkene ellers blir de nærmest trafikkfarlige.

Jens leder Dekkmann på Skøyen, med ni ansatte pluss sesong- hjelpere, og med meget godt resultat. 35 mill. kroner i årlig omset- ning, god bunnlinje og fulle ordrebøker. Fullbooket dekkhotell og ofte meget travle dager. Hans verksted er ikke styrt av sesongene alene som mange andre innen dekk, fordi Jens og kollegaene håndterer bilene til flere leasingselskaper. Året rundt skal disse bilene ha firmaets utstyrspakker (dekk, felger og dekkhotell) og dét gir høyt volum og tempo og i tillegg gir en supergod beliggenhet i Oslo Vest mange kunder forøvrig. Som ikke bare skal skifte til sommer- og vinterdekk men som også kjøper nye dekk; i alt selger de ca. 18.000 nye dekk i året. Heldigvis for miljøet er hele 90 prosent av vinterandelen av disse piggfrie, understreker Jens.

- Folk er meget dekkbevisste, sier han, - de vet meget godt at dek- kene utgjør fire håndflater mot veien, og som derfor er ekstra viktige faktorer som man ikke kimses av. Arbeid med bildekk krever spesial- kompetanse i meget høy grad. Den nye verkstedloven skal gjelde fra 2011 og den setter krav til fagkunnskap og orden i papirene.

- Jeg har vært tredve år i dette faget. Og med fagbrev siden 1988 og mesterbrev siden 2009 er jeg godt rustet til å svare både kundene og mine ansatte på dekkfaglige spørsmål. Mesterbrevet betyr fagkunn- skap og dét inngir tillit og trygghet utad. Det blir rett og slett et svært viktig markedsføringsverktøy og et kvalitetsstempel for bedriften.

- Noen tips i forhold til sommersesongen som nå lurer rundt hjørnet?

- Ja, helt klart: Velg allerede nå nye dekk ut fra myndighetenes 2012- krav m.h.t. støy, rulle- motstand, veiegenskaper, drivstofføkonomi m.m. Det er penger å spare, og du gir et viktig positivt bidrag til miljøregn- skapet, sier mester Jens Hansen med et smil.

Håndverksbedriften den profesjonelle part?

For mange år tilbake var jeg heldig å ha en medarbeider som jeg vil beskrive som et hedersmenneske. Han var arbeidsom, faglig sterk, hederlig og utrolig fokusert på å levere kvalitet. Dessverre hadde han en svakhet. Han var oppvokst i en tid "hvor en mann var en mann og et ord var et ord". Som prosjektleder og ansvarlig for servicearbeider både i nærings- og forbrukermarkedet, ble det skjebnesvangert. Allerede den gang hadde det å spekulere i manglende skriftlig dokumentasjon av leveringsomfang og tilleggs- og fradragsarbeider, begynte å få et visst omfang.

Denne utviklingen har akselerert, og ved Byggmesterforbundets juridiske avdeling er et betydelig antall av henvendelsene, knyttet til manglende dokumentasjon. Hva er avtalt og til hvilken pris? Foreligger det dokumentasjon på omfang av endringer og at dette er avtalt med kunden? Hoveddelen av konfliktene ville vært løst hvis kunde og leverandør hadde sørget for nødvendig dokumentasjon for oppstart av arbeidene og underveis i prosjektene.

Nylig var det et stort oppslag i Aftenposten hvor det fremkom at rike kunder klager mer på håndverkerne og at de bevisst velger håndverksbedrifter med svak økonomi for å slippe å betale for hele jobben. Det fremkom at bransjene registrerer et stadig økende press fra kunder som direkte spekulerer i å ta konflikter i den hensikt å presse ned prisene, særlig knyttet til sluttoppgjøret. Når kunden har de nødvendige økonomiske muskler er det åpenbart at bare trusselen om å møtes i retten vil være drepende overfor bedrifter med svak økonomisk ryggrad. Det hjelper lite å ha rett dersom du ikke får rett. Mange entreprenører og håndverkerbedrifter har ikke økonomi til

både å vente på betaling fra byggherren og samtidig føre en prosess for å inndrive sitt krav. Oppslaget i Aftenposten henviser spesielt til de rike kundene, men generelt er det en opplevelse svært mange har, at kunden bevisst klager i den hensikt å oppnå prisavslag.

Hvor står så håndverksbedriften oppi dette? Dessverre er det min oppfatning at svært mange ikke kjenner til aktuell lovgivning, standard kontrakts- og avtaleblanketter og viktigheten av å dokumentere omfang og pris, også på de aller minste arbeider.

For oppføring av nye boliger er det Bustadoppføringslova som legges til grunn, og videre regulerer Håndverkertjenesteloven alle øvrige arbeider på fast eiendom i forbrukermarkedet. For begge disse lovene er det utarbeidet standard avtaleblanketter i samarbeid med Standard Norge, forbrukermyndighetene og partene i byggenæringen. Videre foreligger det for proffmarkedet flere alternative avtalestandarder. Felles for alle disse er at de er gjennomarbeidet, omfatter de fleste aktuelle forhold som bør inn i en avtale og ikke minst, er balanserte i den forstand at de ivaretar både kundens og leverandørens interesser. Nylig har organisasjonene gjennom et spleiselag med myndighetene sørget for at avtaledokumentene knyttet til forbrukerforhold er tilgjengeliggjort kostnadsfritt på internett.

Konsekvensene av at bedriftene ikke bruker standard avtaledokumenter i tilstrekkelig grad, er stor. I en eventuell rettssak knyttet til tvist i et forbrukerforhold, vil dommeren alltid påpeke at leverandørbedriften er ansvarlig for å dokumentere fakta i en sak. Det holder ikke å vise

INNLEGG VED FRANK IVAR ANDERSEN, DAGLIG LEDER I BYGGMESTERFORBUNDET

til muntlige avtaler når det er strid om hva som er avtalt. Mangler dokumentasjonen er bedriften den sikre taper.

Det er rimelig at det er den profesjonelle aktør som blir ilagt ansvaret for dokumentasjonen. Konklusjonen i Byggmesterforbundets administrasjon er at medlemmene taper mange saker i tvister med kundene fordi det mangler dokumentasjon, selv om man har rett i sak. Derfor oppfordrer Byggmesterforbundet sine medlemmer, gjennom kurstilbud og faglige temamøter, til å bli bedre på å dokumentere sine leveranser. Disse kursene er også åpne for ikke-medlemmer. Kunnskap om avtaledokumenter er "verktøy" på lik linje med det verktøyet man trenger for å utføre selve jobben.

Et viktig råd, enten det er en stor eller liten jobb som skal gjøres, er alltid å skrive kontrakt med beskrivelse av de arbeider som skal utføres. En god avtale forhindrer tvister i etterkant. Lager man en avtale, og da helst ved hjelp av standardavtalene, som omhandler følgende hovedelementer, er svært mye risiko redusert:

- Beskrivelse og kvalitetskrav
- Ansvarsfordeling mellom aktørene
- Fremgangsmåte/arbeidsprosedyrer
- Tidsramme /fremdrift
- Pris, betalingsvilkår
- Endringsarbeider (tillegg/fradrag)
- Avslutning av oppdraget hvor det er rammer for overtakelse og sluttoppgjør

Har man dokumentasjon på plass er utgangspunktet for håndverksbedriften betydeligere bedre, for da gjelder tvisten selve saken og ikke lenger påstand mot påstand grunnet manglende dokumentasjon.

Byggmesterforbundet er tilsluttet klagenemndene Håndverkerklagenemnda og Boligtvistnemnda. Disse nemndene behandler klagesaker hvor medlemsbedrifter i tilsluttede bransjer er leverandører. Begge disse klagenemndene, hvor også Forbrukerrådet er part, stiller krav til utfylling av skriftlig klage og fremleggelse av dokumentasjon som en forutsetning for at saken blir behandlet. Vår erfaring derfra bekrefter at i saker hvor det foreligger dokumentasjon og avtaler er håndverkerbedriftene i en langt sterkere posisjon når nemndene fatter sine vedtak.

Men hovedinntrykket er dessverre at svært mange håndverkerbedrifter lever i lykkelig uvitenhet og eksponerer seg for en betydelig risiko. Dette fordi man ikke har den nødvendige kunnskap om betydningen av dokumentasjon og bruken av avtaler med kundene, eller fordi man stoler for mye på håndtrykk og muntlige avtaler.

Vi trenger fortsatt hedersmennesker i byggenæringen, men de må ha med seg blyant og papir.

(Arkivbilde: Andreassen og Fjeld Bygg AS)

Restaurerer festningsmurene på Fredriksten

TEKST OG FOTO: ANNE KARI BERG

Regjeringens krisepakke til festningene har betydd nye utfordringer til byggebransjen. Det kan murermester Tommy Høvik skrive under på.

– De hadde ikke vinkelsliper på 1600-tallet. Sement hadde de heller ikke. Derfor bruker vi håndmeisel og kalkmørtel når vi setter i stand festningsmurene, forklarer murermester Tommy Høvik. Han er ansatt i AF Bygg Glomsrød som holder til rett nedenfor Fredriksten festning. Festningsanlegget, som regnes som Norges kanskje flotteste, ligger i et bratt høydedrag over Halden. I flere år vil området bære preg av byggeplass, med heisekraner, store maskiner og håndverkere med gule kjeledresser og ditto hjelmer. For murene må sikres slik at ingen risikerer å få en stein, eller det som verre er, en hel mur, i hodet. AF Bygg Glomsrød gikk seirende ut av anbudskonkurransen i fjor og er dermed sikret oppgaver til langt utpå høsten. Murermester Tommy Høvik er prosjektleder for arbeidet og har blant annet ansvar for å koordinere tømrere, malere, murere og andre grupper av håndverkere.

Kjenner området

–Som et murerfirma basert i Halden føler vi litt at festningen er vår, sier Høvik og peker på AF Bygg Glomsrøds hovedkontor. Han har tatt meg med opp på et stillas utenfor en av kasemattene i festningsmuren, på det som kalles Prins Christians Bastion. Herfra har man

godt utsyn over byen og kan altså se huset der AF Bygg Glomsrød holder til. Tommy er født og oppvokst i Halden og kjenner festningsområdet ut og inn. For i likhet med andre haldensere har han gått mange søndagsturer på festningen og akt på kjelke nedover vollene om vinteren.

Gjennom arrangementer som Allsang på festningen og Grenserittet har strømmen av turister til Halden og Fredriksten økt voldsomt de siste årene. – Da er det viktig at festningsmurene er trygge, sier Høvik, som i skrivende stund er i ferd med å sikre kasematten ved å fjerne gammel sement og mure opp igjen med kalkmørtel.

Rustes opp

Omtrent samtlige av våre festningsverk har stort behov for opprustning, og Fredriksten er en av en rekke festninger som skal rustes opp i løpet av 2009 – 2010. Det langsiktige målet er at alle festningsanleggene skal være godt sikret innen 2020.

I fjor ble det brukt cirka 125 millioner kroner til ordinært og ekstraordinært vedlikehold på festningene. Cirka 88 millioner av dette kom fra regjeringens krisepakke. I år regner man med å utføre vedlikehold for

Inne i kasematten. Her satt eller lå soldater og speidet etter fiender. Hvelvingen i teglstein midt på bildet kalles en kurvhankbue og er en del av en bærende konstruksjon. Denne typen hvelvinger har ikke vært oppført på hundrevis av år, og bød på en stor utfordring for murerne.

Murene på Fredriksten skal sikres slik at det ikke skjer noen ulykker på festningsanlegget som er en svært populær turistattraksjon. Det betyr mye å gjøre for muremester Tommy Høvik.

i alt 144 millioner kroner. Så det blir mange oppgaver for dyktige håndverkere, opplyser Nasjonale Festningsverk (NFV). Siden festningene er fredet, legges det stor vekt på at så mye som mulig av det opprinnelige bevarer, og at teknikkene som benyttes i størst mulig grad er identiske med dem som ble brukt på 1600-tallet. Til dels kurses håndverkerne, som får oppdragene av eksperter, på gamle teknikker.

–Det er ikke spesielt vanskelig å mure på den gamle måten, men det krever en del mer tid, sier muremester Tommy Høvik. Han og de andre som er i sving med murarbeid på Fredriksten slipper å lage kalkmørtelen selv slik de gjorde i riktig gamle dager da kalken ble brent og lesket.

–Vi får kjøpt ferdig kalkmørtel som bare trenger å blandes ut i vann. Men før man kan begynne å mure med kalkmørtel, må murene spekes og pigges, d.v.s. at man hakker løs puss og sement mellom de massive steinene, sier han.

Sementens svakheter

Sement, som består av finmalt kalkstein og vann, er et typisk produkt av 1900-tallet, og har vist seg å være mindre holdbart enn kalkmørtelen. Nesten helt frem til i dag ble all opprustning av festningsmurene utført med sement.

– Svakheten er at sementen lett sprekker opp, mens kalkmørtelen er et mer smidig og mykt materiale som har lengre holdbarhet, sier muremester Tommy Høvik.

Ulempen med kalkmørtel er at den har en adskillig lengre herdeprosess enn sementen. Mens sement herder på cirka et døgn, trenger kalkmørtel rundt tre uker. Hele denne tiden må den beskyttes mot vann.

Nødvendig med plussgrader

Tommy Høvik har arbeidet på festningen tidligere. Men oppdraget han nå er prosjektleder for er atskillig mer omfattende. På høstparten pusset firmaet opp den flotte ravelinbygningen som ligger innenfor hovedporten på Fredriksten. Gammel puss ble fjernet, og frostsprengt teglstein ble erstattet med ny.

Nå er det festningsmurene som skal settes i stand samt kasematten i Prins Christians bastion og en murbygning som kalles nedre magasin. Det er atskillige minusgrader, men i kasematten er det godt og varmt takket være en stor gassbrenner.

– Det må være fem plussgrader før man kan mure med kalkmørtel. Derfor bruker vi ovnen, sier Høvik, som ikke regner med å ta sommerferie før han og de andre i AF Bygg Glomsrød er ferdig på Fredriksten, forhåpentligvis i oktober 2010.

Og etterpå kan det tenkes det blir enda mer arbeid på Fredriksten for muremester Høvik, som i skrivende stund er i ferd med å utforme nye tilbud på fremtidige arbeider på festningsanlegget. –Det er et vakkert sted å arbeide, med mange spennende arbeidsoppgaver, sier Tommy Høvik og smiler under den gule hjelmen.

51 dager etter at han forlot Katmandu er toppen nådd, 8.850 m.o.h. målt på snødekket. – Jeg følte meg uendelig sterk og sliten på samme tid, sier Tommy Rambøl. (Foto: Everest2009)

Byggmesteren som kl

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

Å være bygg- og tørrmester kan kombineres med mye. Som å dykke. Drive økologisk bondegård. Slukke branner. Bygge bruer. Bestige Mount Everest.

43 år gamle Tommy Rambøl fra Ørje i Østfold er beviset på dette. I mai 2009 deltok han på en ekspedisjon til Himalaya og ble nordmann nr. 25 på toppen av verdens høyeste fjell.

Selvsagt er det en bragd å komme til toppen av Mount Everest. Det koster tid, penger, år med forberedelser og ikke minst dager og uker med blodslit. Tommy toner det hele ned, og mener det et spørsmål om motivasjon og utholdenhet:

– Jeg kjenner mange klatrere som er sterkere og teknisk dyktigere enn meg. Men jeg kjenner kanskje ingen som har hatt mer lyst til å komme til toppen av Everest enn meg selv. Du må ville det veldig for å lykkes, motivasjonen må være på topp gjennom lang tid, forteller Tommy. Han bar på drømmen om Everest siden han var 19 år, den gang den første norske ekspedisjonen sto på toppen i april 1985.

– Det ble tent en gnist i meg!

Tommy Rambøl er en ydmyk mann. Han vil ikke bli fremstilt som noen helt eller jernmann.

– Du må ha flaks for å nå toppen av Everest. Du er avhengig av været og forholdene på fjellet, av at alt klaffer, og ikke minst av sherpaene. Du blir ydmyk i møte med fjellet og sherpaene. Du tilhører fjellet og naturkreftene helt til du er nede igjen. Der oppe føler du deg liten. Du er ingenting, sier klatreren.

– Samtidig, på 8.850 meter over havet, følte jeg meg som verdens sterkeste og lykkeligste, en helt ubeskrivelig følelse! Det er en merkelig brytning mellom å være sterk og svak. Mens du står der vet du at du bare er halvveis. Det er tungt og vanskelig å komme seg helskinnet ned igjen!

Dykkende tørrmester

Tommy Rambøl, født i 1966, vokste opp på gården Sletta i Marker, like ved Ørje. Det var hele tiden noe som skulle bygges eller repareres. Byggematerialer og verktøy var en del av hverdagen. Det ble derfor naturlig å velge tørrerlinjen etter fullført ungdomsskole. Da han var

Byggingen av brua som forbinder Mosebyneset med Ørje involverte dykking, klatring, tømring – og problemløsning av mange slag. Den har vært Tommy Rambøls prosjekt fra A til Å, i tett samarbeid med Moelven.
(Foto: Dag Inge Danielsen)

Klatret til verdens topp

18, startet han for seg selv, med ulike typer byggeoppdrag. Etter noen år tok han svennebrev som tømrer. I militærtjenesten benyttet han anledningen til å ta dykkerkurs og dykkersertifikat. Mye dykking og flere kurs senere, i 1994, tok han sertifikat som yrkesdykker. På slutten av 1990-tallet tok han Mesterbrevet. Men han har ikke noe stort behov for å markedsføre seg med Mestermerket:
– Folk her i Indre Østfold vet stort sett hva jeg står for. De vet at jeg liker en utfordring. Derfor kommer de til meg når det er noe utenom det vanlige som skal løses.

Det er nettopp det spesielle som oppsummerer hva Tommy Rambøl står for – som tømrermester, dykker, altmuligmann og "fikser". Han regner selv at han er 40 prosent tømrer, 30 prosent dykker og resten bonde og brannmann. Blant byggeoppdragene har det vært en del jobber av "gammeldags" karakter:
– Jeg er veldig fascinert av sveitservillaer. Jeg liker stilen, proporsjonene og de intrikate detaljene, enten det er nybygg eller rehabilitering, sier Tommy.
Ofte tar han imot utfordringer som involverer dykking. Han samar-

beider med andre yrkesdykkere i distriktet, flere av dem med fagbrev i ulike håndverksfag. Det kan eksempelvis handle om oppdrag på kraftstasjoner, kanalanleggene, veiutbygging, legging av rør på sjøbunn eller fundamentering av bygg i vann – som ved byggingen av Zen Hotel og Resort i Rømskog.

Sin egen brubygger

Noen gang er det også behov for å klatre, som da han tok ansvar for å rive en industriskorstein, eller da han bygde bru i samarbeid med Moelven:
– Da vi planla utbyggingen av boligfeltet på Mosebyneset så vi at det var behov for gang- og sykkelbru over et sund i Rødnessjøen for å gi bedre forbindelse til Ørje sentrum. Vi tok ansvar for hele plan- og byggeprosessen, fra tegninger til ferdig bru. Det viste seg å være dårlige bunnforhold, så det ble mye dykking og arbeid med slam-suging, forskalling og betongstøping.
Brua sto ferdig sist høst, med tredekke fra Moelven, et bruspenn på 45 meter, total lengde på 62 m og 20 m fritt spenn. Tommy Rambøl er godt fornøyd med resultatet, både det estetiske og det funksjonelle. ►►

Brua til Mosebyneset tar seg vakkert ut i kveldslys. Den er prosjektert og bygget av Tommy Rambøl i samarbeid med Moelven. (Foto: Jørn Fjeld)

- ◀◀ Bruprojektet ga ham muligheten for nettopp å løse kombinasjoner av spesielle utfordringer.
– Jeg liker meg når ikke alt er "rett fram" og går som planlagt. Det er mer spennende med det omskiftelige og uforutsigbare!

Begynte med Romsdalshorn

Tommy vokste opp som friluftsgutt, med utallige overnattinger i skog og mark. Som 18-åring fikk han smaken på fjellet, dro opp i Jotunheimen, og tok etter hvert flere klatrekurs.

– Den første ordentlige toppen jeg besteg var Romsdalshorn. Jeg husker det veldig godt – følelsen av å stå på toppen av det majestetiske fjellet. Mange spør meg hvorfor jeg klatrer. Arne Næss jr. sa en gang at det er umulig å forklare for den som ikke er fascinert av fjell. Og for den som skjønner det er det unødvendig. Når du først har fått sansen for å klatre, drives du stadig videre. Den neste toppen er alltid den beste. Tommy hadde klatret i flere verdensdeler og vært i Himalaya tidligere, også på 8000-meters fjell. Han brukte 51 dager fra Katmandu til toppen.
– Da er det ubeskrivelig å stå på toppen i soloppgangen og oppleve at 24 år med drømmer går i oppfyllelse. I dag kan jeg ikke tenke meg å være Mount Everest foruten, gleden blir på mange måter bare

sterkere etter hvert. Samtidig er det et slags tomrom etter drømmen jeg hadde så lenge. Men det er klart, tomrommet fylles med nye drømmer.

FØRSTEMANN PÅ MOUNT EVEREST:

Odd Eliassen, også byggmester

Den første nordmannen til å sette sin fot på toppen av Everest var også bygg- og tømrermester, nemlig Odd Eliassen fra Asker. I dag, 25 år senere, er han fortsatt aktiv som klatrer og friluftsmann – og mester. Han har spesialisert seg på hyttebygging, men tenker å pensjonere seg neste år:

– Jeg har hatt større naturopplevelser på ski over Grønlandsisen og i Antarktis. Da vi var på Everest, handlet det meste om å overleve. Likevel er det slik at verdens høyeste topp overskygger alt annet, forteller Odd Eliassen, som deltok på ekspedisjonen ledet av Arne Næss jr. Tommy Rambøl har stor respekt for kollega Odd Eliassen: – De var pionerer, brukte tyngre utstyr og utførte en mye større prestasjon enn det jeg selv var med på.

Odd Bjørnås er juridisk rådgiver i NHO Håndverk

TEMA:

Deltidsansattes rett til utvidet stilling

En håndverksmester i en mindre bedrift ønsker informasjon om deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling i bedriften.

Bestemmelsene om fortrinnsrett for deltidsansatte er regulert i arbeidsmiljøloven § 14-3. Det heter i første ledd at fortrinnsretten til utvidet stilling gjelder "fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten".

Ifølge annet ledd er det et vilkår at arbeidstakeren er kvalifisert for den utvidede stillingen.

Ved denne vurderingen kan det ifølge lovens forarbeider tas hensyn både til faglige og personlige forutsetninger. Det fremgår også av forarbeidene at det ikke kreves at kvalifikasjonene ligger på et høyere nivå enn det som anses som gjennomsnittlig for stillingen. I utgangspunktet vil arbeidstakeren i slike tilfeller ikke sjelden være kvalifisert, da dette gjelder en utvidelse av den stilling vedkommende allerede har. For øvrig kan det dreie seg om en stilling med tilsvarende oppgaver. I forarbeidene sies det om dette at fortrinnsretten gjelder "stillinger som har om lag de samme arbeidsoppgavene som den deltidsansatte allerede utfører". En deltidsansatt har således ikke fortrinnsrett til enhver stilling i bedriften som vedkommende kan være kvalifisert for.

I henhold til § 14-3(2) er utøvelse av denne fortrinnsretten også

betinget av at den ikke vil innebære "vesentlige ulemper" for virksomheten. Denne bestemmelsen ble ifølge forarbeidene tatt inn som en sikkerhetsventil for å avverge urimelige utslag av fortrinnsretten i konkrete tilfeller.

Det fremgår for øvrig av lovens forarbeider at arbeidstakeren må akseptere hele den utlyste stilling. Arbeidstakeren kan således ikke bare velge seg en del av en ledig stilling, med mindre partene blir enige om noe annet.

Loven har ikke bestemmelser om hvilken ansatt som skal velges hvis det er valg mellom flere deltidsansatte som konkurrerer om samme utvidede stilling. Arbeidsgiveren kan etter gjeldende rett fritt velge hvem som skal få tilbudet om utvidet stilling, men utvelgelsen må ikke være i strid med bestemmelser om diskriminering.

Arbeidstakere kan ha fortrinnsrett etter forskjellige bestemmelser. Fast ansatte som er sagt opp på grunn av virksomhetens forhold, går foran fortrinnsrett for deltidsansatte, jf. § 14-3(3).

Det fremgår av § 14-3(4) at dersom det oppstår tvist om fortrinnsrett til utvidet stilling for en deltidsansatt, kan partene bringe tvisten inn for tvisteløsningsnemnda for avgjørelse, jf. § 17-2.

Nordisk treseminar på Dovre i april

Helgen 23. – 25. april er det igjen Nordisk Treseminar på Dovre. Årets seminar fokuserer på lafting, stavbygg, håndsaging og kløving samt treskjæring. Det blir også vist steinmuring og smiing av knivblader, meisel og spiker.

Kjente navn blant tidligere deltakere som Jon Bojer Godal, Steinar Moldal og Trond Oalann, dukker også opp i år, sammen med flere andre.

Hånd og ånd

Som tidligere blir aktivitetene ute på dagtid supplert med foredrag om beslektede temaer på kvelden. Smedfaget, bæresystem i eldre norske hus, prinsipper for vern og restaurering, tørrmuring og blestring kan seminaristene bli bedre kjent med i løpet av oppholdet.

Arrangører er Stiftelsen Handverksskolen på Hjerleid, Senter for Bygdekultur, Norges Husflidslag og Oppland fylkeskommune. Klikk inn på www.hjerleid.no og kontakt:

Senter for bygdekultur
Stiftelsen Handverksskolen
Hjerleid, 2662 Dovre
61 24 05 51
post@hjerleid.no

Smedgnist fra **MEXICO**

Det gnistrer livlig rundt smeden i Mexico hvor han er langt fra å være en utdøende rase. Dette til tross for at det ikke finnes noen formell smedopplæring.

TEKST: TONE AGUILAR FOTO: MARCO AGUILAR

Cesar Bautista er en av Mexicos mange smeder. I landsbyen han holder til er han etter hvert blitt kjent. - Noe jeg liker aller best med jobben min, er stadig å få flere venner, sier han.

- En lærer av mesterne, sier Cesar Bautista, som arbeidet ti år for en av Mexicos mange smeder før han startet for seg selv.
- Vi treffer ham i verkstedet hans som ligger i landsbyen San Andres Huyapam like utenfor Oaxaca by sør i Mexico. Freddy, en av medhjelpere hans, sveiser en dørbeskyttelse som var blitt brutt opp.
- Vi får sveise den så kraftig at døren ikke kan lukkes opp igjen, sier han leende til sjefen.
- Humøret er det ingenting i veien med verken for smedmesteren eller de ansatte. En av faktorene som bidrar til at smedene har så mye å gjøre i Mexico, er imidlertid ikke lystig: Den sosiale usikkerheten.
- Folk foretrekker å stenge seg inne bak solide jernbeskyttelser, sier Cesar.
- I tillegg er naturlig nok byggestilen et punkt som favoriserer oss smeder.

Håndsmidd mester

Inne i sentrum i selve Oaxaca by finner vi verkstedet Vulcano hvor Esteban Santos har ansvaret.

- Vi gjør alle typer smedarbeider, sier han, men spesialiteten vår er håndsmidd jern.
- Brent kull ligger på den uthulte steinbenken.
- Her varmer vi opp jernet til det er glødende, før vi med hammeren gir det form, fortsetter smeden.

Essen hvor jernet varmes opp av glødende kull før den formes med taktfaste og presise hammerslag.

De grå-svarte hendene vitner om utallige timer med hammer og glødende jern. I gatene utenfor verkstedet, forteller de koloniale byggene med sine karakteristiske smijernsbeskyttelser sin egen smidde historie.

- Vi er i dag riktignok kun fem-seks verksteder i byen som spesialiserer oss på håndsmidd jern av den koloniale typen, sier Esteban. Hvilket er en svært liten andel av alle smedene som finnes her. Den typiske meksikanske smeden i dag jobber derfor mer som Cesar.
- Det er de prefabrikkerte formene som dominerer stort, sier han.
- Disse importeres som regel fra USA.
- Han har en rekke kataloger med modeller kundene kan velge mellom. De vanligste oppdragene består i å tilpasse og plassere vindusbeskyttelser, garasjeporter, dører og gelendre.
- Arkitekter og privatpersoner kommer også med design de ber oss lage, fortsetter han.

I disse tilfellene er det den tradisjonelle teknikken hvor jernet varmes opp og formes for hånd som brukes. Esse og hammer forblir derfor grunnleggende redskaper for smeden. Ellers er det de elektriske sveiseapparatene som er smedenes viktigste medarbeider i tillegg til smergel, kuttemaskin og den beskyttende masken, briller og hansker. ►►

Smedgnist fra **MEXICO**

Freddy er en av de ansatte ved Cesar smedverksted. Her sveiser han en dør som var blitt brutt opp.

Esteban har i dag ansvaret for smedverkstedet som faren startet for førti år siden. Her vokste han opp, og fra han var seks år gammel begynte han å praktisere yrket.

Verkstedet til Cesar har vært i konstant vekst etter at han startet for seg selv for sju år siden. Det er mye jobb for smeder i Mexico, men en må naturlig nok banke på en del dører for å åpne markedet, sier mesteren.

◀◀ Erfaringens yrke

- Det er alltid en viss risiko knyttet til jobben vår, men erfaringen lærer en hvordan en må passe seg, sier Cesar. - Og vi bruker som sagt beskyttelse.

Det finnes ingen skole i Mexico hvor en lærer smedyrket. Unge med interesse for faget, søker jobb hos etablerte smeder som lærer dem opp. - Jeg bruker å si at det tar fem år før en lærer faget ordentlig, fortsetter Cesar. - Når en skal starte opp for seg selv, tar det i tillegg et par år før en etablerer seg.

Etter sju år på egen hånd, har Cesar allerede lært opp flere som nå driver selvstendig. Smedens arbeid og kunnskaper er dessuten et av yrkene som tradisjonelt går i arv fra far til sønn. Dette er tilfellet for Esteban.

- Faren min startet verkstedet for over førti år siden, forteller han, og jeg vokste mer eller mindre opp her.

Fra han var seks år gammel begynte han å hjelpe faren. Han tvilte heller aldri på at det var dette han ville gjøre.

- Jeg liker spesielt det håndsmidde jernet, sier han. - Denne typen smijern er karakteristisk for byen, og en bidrar på et vis til å ta vare på de historiske røttene.

Håndsmidd jern er naturlig nok en del dyrere enn de ferdiglagede formene. Mens prisen for en ferdigdør ligger på minst 2000 pesos, som tilsvarer rundt 1000 kroner, koster den håndsmidde motparten fem ganger mer.

Sin egen lykkes smed

Når det gjelder gevinsten en meksikansk smed sitter tilbake med etter at materialene er trukket fra, så er den ifølge Cesar på rundt førti prosent.

- Dette er derfor er yrke med bra muligheter til å vokse, mener han. - Spesielt når en tar i betraktning de meksikanske forholdene hvor murkonstruksjoner med smijernsvinduer og dører dominerer, og hvor folk i stadig større grad vil beskytte husene sine.

Den stygge kriminalstatistikken gjør at smedene har mer enn nok å henge fingrene i.

- Etter at jeg begynte i landsbyen her, har det kommet til fem-seks andre smeder, sier Cesar.

Smedyrket er derfor en viktig inntektskilde for svært mange meksikanere. Hos Cesar jobber det for tiden tre personer foruten han selv.

- Et problem blant mange smeder er at de ikke organiserer seg, mener imidlertid Cesar. - Vi burde derfor hatt en organisasjon eller en skole som lærte oss dette.

Slik situasjonen er i dag er hver og en sin egen lykkes smed. Mange små smedgnistere lyser opp det meksikanske landskapet, men mulighetene er til stede for at det virkelig kan gnistre stort rundt flere av dem.

SKAP TILLIT

VIS DEG SOM EN MESTER

INNRAMMET MESTERBREV - Et eksklusivt produkt som gjør mesterbrevet ditt til et blikkfang og signaliserer kvalitet overfor kundene dine. Str. 310 x 470 mm.

Mesterens navn: _____

Fag: _____

Mesterbrev nr.: _____

Tildelt dato: _____

Navn/firma: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Telefon: _____

Mob.: _____

Jeg bestiller stk

PRISEN ER EKS. MVA OG PORTO.
VAREN BLIR SENDT I OPPKRAV

Sendes til:

KRAFTEX
Postboks 84
1501 MOSS

Fagkunnskap gir trygghet

Ny MESTERPRODUKT-BROSJYRE fra Kraftex - På hjemmesiden www.kraftex.no kan du se deres nye brosjyre med godkjente mesterprodukter. Brosjyren kan lastes ned som pdf-fil slik at du kan printe ut en papirversjon ved behov. Alle bestillinger og spørsmål om produktene tas direkte med Kraftex.

mesterregisteret.no

Adresseendring

NY ADRESSE:

NAVN: _____

ADRESSE: _____

POSTNR: _____

STED: _____

TELEFON: _____

MESTERNR: _____

EPOST: _____

GAMMEL ADRESSE:

ADRESSE: _____

POSTNR: _____

STED: _____

TELEFON: _____

Adressaten betaler
for sending i Norge

Distribueres av
Posten Norge

Mesterbrev

Svarsending 2241
0091 Oslo

Tømremestrene Lars Christian Falla (til venstre) og Tom Ljosåk har tilbrakt atskillige dager på Oscarsborg.

Tømremestere på Oscarsborg

TEKST OG FOTO: ANNE KARI BERG

Tømremesterne Lars Christian Falla og Tom Ljosåk måtte lære seg eldgamle byggemetoder da han skulle sikre en smie fra 1800-tallet på Oscarsborg festning. – Dette er definitivt en annerledes arbeidsplass, sier tømremesterne, som regner med å jobbe på festningsområdet til langt ut på høsten.

Is og snø dekker festningen som kalles Oslofjordens perle. Fergen er så å si tom. Men det er likevel ikke helt dødt på festningsområdet. I en lav bygning dekket med plast står tømremesterne Tom Ljosåkk og Lars Christian Falla og vurderer det nyoppsatte reisverket i det som en gang var en travel smie. De to er ansatt i firmaet Buer & Bratfoss som sommeren 2009 vant anbudskonkurransen om å sikre/restaurere en del av bygningsmassen på Oscarsborg.

- Vi har holdt på siden i sommer, sier Tom Ljosåkk som er daglig prosjektleder. – Vi jobber på flere prosjekter samtidig. Trebrua inn til borggården skal restaureres og tre driftsbygninger sikres, nemlig denne smia, et båtnaust og et fjøs som ligger i nærheten av kommandantboligen. I tillegg skal vi reparere taket på selve festningen.

Gamle metoder

Siden Oscarsborg er fredet, settes det store krav til arbeidet. Ljosåkk og Falla måtte lære seg gamle metoder for sammenføyning av trevirke. – Her oppe kan du se hvordan trevirket er skjøtet i lengderetning. Vi har brukt de gamle materialene der det har vært mulig. Men mye var skadet av råte og måtte erstattes med nytt trevirke – malmfuru fra Alvdal. Smia kommer nok til å stå i nye 150 år, mener Lars Christian Falla som har vært i Buer & Bratfoss i snart to år. Kollegaen Ljosåkk har vært tre år i firmaet.

Å restaurere verneverdige bygninger er ikke nytt for noen av dem. De har blant annet jobbet på Oslo-skoler som skulle settes i stand slik de sto da de var nye rundt 1900. Men jobben på Oscarsborg er likevel annerledes både fordi bygningsmassen er så gammel, festningen er fredet og forfallet på trebygningene er kommet så langt.

–Taket i smia har antagelig vært utett i en årrekke, sier Lars Christian Falla. Sammen med Ljosåkk har han tilbrakt atskillige arbeidstimer i bygningen der det en gang ble smidd hestesko, verktøy og sikkert også kuler. De har funnet et og annet gammelt klenodium i haugene med murpuss som oppsto etter at murfyllingen i bindingsverkskjelettet ble tatt ned; både håndsmidde spikere og hestesko.

- Det er flott her ute på Oscarsborg. Men det har vært slitsomt å jobbe i sprengkulda. Å få fraktet materialer over den islagte fjorden er en omstendelig prosess som må planlegges nøye. For noen dager siden kjøpte vi oss varmedresser, smiler Falla. Han og Ljosåkk har forståelse for at arbeidet ikke må stoppe opp. For om et par måneder er turistsesongen i gang og ferga til Oscarsborg fylt med folk som vil se festningen som er mest kjent for senkningen av Blücher, men

også for operaoppsetning i borggården og gressende geiter mellom murene.

Fjøset

Fra smia rusler vi over en bru til en annen av de små øyene, som kalles Kaholmene. Vi passerer den vakre bygningen i sveitserstil som i sin tid var bolig for kommandanten. I en skråning ligger det før omtalte fjøset. Her sto antagelig kyr og høns som skulle sørge for melk og mat til de mange som oppholdt seg på Oscarsborg i det som var festningens storhetstid midt på 1800-tallet.

Nå er fjøset en byggeplass med åpne gliper i veggene og hauger av teglstein på det slitte murgulvet. Midt i et av de to rommene står den tyske tømremester Robert Klumpp. Han er ekspert på restaurering av gamle bindingsverkshus, og er leid inn av Buer & Bratfoss spesielt for arbeidet på festningen.

- Det er en stor jobb der det stadig dukker opp overraskelser. Mye av treverket er for eksempel herjet av sopp og insekter, sier han og peker på en tømmerstokk som er perforert av bitte små hull. Det er åpenbart et møysommelig arbeid å gå over hver eneste stokk for å finne ut hva som må fjernes og hva som er friskt trevirke.

Uforglemmelig jobb

Fjøset er bygd i bindingsverk med en murt teglsteinsvegg inni treskjelettet. Teglsteinene er tatt ned og ligger nummerert i hauger. Noen av dem er ødelagt av frost, mens andre er i god stand og kan settes inn så snart reisverket er ferdig.

- Når det kan skje? Umulig å si, mener tømremesterne. For det dukker stadig opp nye momenter som man må ta stilling til. Arbeidet er mer omfattende enn de hadde trodd da de gikk i gang.

- Man vet aldri med så gamle hus, sier Robert Klumpp, som har gjort atskillige restaureringsarbeider i andre land, blant annet i den berømte gotiske katedralen Santiago de Compostila på det spanske fastlandet. – Det var en jobb jeg aldri glemmer, sier Robert Klumpp og kaster et blikk ut på det forfrosne landskapet utenfor det norske fjøset.

På veien tilbake til fergen sier Falla at han er glad han har fått være med å sette i stand noe som kommer til å bli stående for ettertiden. – Andre jobber ligner hverandre mer eller mindre. Dette er noe helt utenom det vanlige. Smia kommer til å bli stående og blir kanskje besøkt av turister. "Denne har jeg vært med å reparere kan jeg si til barnebarna." Det er på en måte å sette en liten signatur i historien.

Den tyske tømremesteren Robert Klumpp viser sin norske kollega Lars Christian Falla hvordan han fjerner råteskadd treverk fra en bjelke.

test

mestern

www.mesterbrev.no

VI TESTER:

Citroen Berlingo varebil Plus HDI 90 DPF Proff

Seig liten varebil

Etter 120 mil på skikkelig dårlig vinterføre, til tider med snøstorm og ned mot minus tjue som mange dieseler kan streve med fordi drivstoffet klumper seg, og dermed gir driftsproblemer, må jeg bare si at denne bilen virker som en praktisk, liten seiging. Når det hopper og spretter som verst på issvullene kjennes den fast og fin i fisken. Den virker godt skrudd sammen. Berlingoen har ESP-system som skal hindre at bilen skrenser. Med ekstra Grip-kontroll ga dette en følelse av bedre kontroll på glatt snø- og isunderlag.

Ditt fag og din kompetanse er selvsagt viktigere elementer i din rolle som mester enn en skarve bil, men nettopp derfor skal transportmiddelet og andre arbeidsverktøy for den saks skyld, funke problemfritt.

Noen dagers prøvekjøring kan selvfølgelig ikke si noe som helst om hvorvidt den nye Berlingo lever opp til krav om driftssikkerhet eller økonomiske regnestykker. Det må du nok i stor grad finne ut selv. Men jeg kan formidle noen førsteinntrykk og sammenligne med tidligere erfaringer – jeg har kjørt den gamle modellen et par år. Det var rimelig problemfritt mekanisk og med grei økonomi totalt sett.

Hva kan være mindre sexy enn en Berlingo, kan du spørre, og svaret kunne være 'jo, en gammel Berlingo'. Den har jeg hørt mange ganger, men jeg er uenig i kritikken. Den gamle Berlingoen var skranglete og kanskje ikke særlig spennende, men den var praktisk og god å kjøre. Den gamle modellen var ganske kjønnsløs av utseende, det kan vi godt bli enige om – selv om de færreste kanskje kjøper seg en varebil ut fra det kriteriet.

Den nye modellen derimot har et mye strammere, tøffere utseende, subjektivt sett – den er liksom

ikke så unnselig som den gamle var. Berlingoen har alltid hatt et betydelig lasterom, men nå virker det større enn det jeg kan huske fra den gamle. To store bakdører vipper helt ut i lengderetningen slik at innlastningen blir enkel. Også skyvedøren på høyre side åpner bra, men den virker litt smal fordi skilleveggen stjeler endel av plassen.

I førerkabinen som er avlukket med en såkalt komfortvegg (ekstra kr. 4.950,-) sitter man godt selv om de tre setene blir trange og beina stanger mot gearkonsollen. Smarte hyller opp under taket og ekstra rom under det midtre setet – som kan felles ned til å bli en brukbar plass for en laptop – gjør at Berlingoen nå blir et praktisk rullende 'kontor' og varebil. Modellen jeg testet hadde innebygget pc og bredbånd, men det fikk jeg ikke tid til å prøve.

Førersetet blir for trangt for meg med mine 1,85 m, men det er vel neppe bilens feil – snarere skyldes det særnorske regler for varebilombygging.

Bilen følte trykk på vinterføre. Den hadde dog en mulig dårlig side; den følte ikke helt retningstabil i høyere hastigheter. Den virket rett og slett litt vinglete. Det kan skyldes feil dekk eller de frustrerende piggdekksporene som jo faktisk styrer bilen.

TEKST OG FOTO: DAG RØRSLETT

NOEN FAKTA

Pris 147 900 kroner eks. moms og 179 163 kroner inkludert moms.
Leasingkostnad er ca. 18.000 kroner innskudd og månedlig ca. 2.100 kroner (begge eks. moms) over 3 år/45 000 km.

Prisen inkluderer ESP ("antiskrens"), manuelt klimaanlegg, Grip-kontroll, skillevegg (mindre støy i førerkabinen) og vindu i varerom, Bluetooth, cruisekontroll, 3 seter foran, elvinduer, sentrallås og radio/CD.

Lasterommet er 1,8 x 1,25 x 1,23 meter (mellom hjulkassene).
Lasteevnen er 585 kg og tilhengervekten (uten bremses) er 715 kg.
Tankkapasitet er 60 liter diesel.

Bilen vi kjørte hadde en 1,6 liters dieselmotor på 90 Hk som trekker 0,65 l/mil (vår måling ved variert kjøring) og som starter – med litt besvær – i minus atten grader morgenen etter.
Utslipp CO₂ er 151 (g/km).
Toppfart på bane: 160 km/t.
Serviceintervall 20 000 km eller 2 år.

Er mesterbrevet i ferd med å degraderes?

INNLEGG VED ANLEGGSGARTNERMESTER KRISTIAN HOLO

Helt fra middelalderen har det å være mester vært et kvalitetsstempel for de aller dyktigste i sitt fag. De dannet laug og la grunnlaget for vår tids lærlingordning og mesterbrev. I snart 1000 år har mestere videreformidlet sin kunnskap og satt fag og yrkesstolthet i høysetet. *Enighet varer lengst* var slagordet som ble valgt for Norges mest utdannede håndverkere. Hvorfor ikke *Velg en håndverksmester, Velg kvalitet* eller *Kvalitet varer lengst*? Er det en god grunn til at slagordet ikke er basert på kvalitet?

Som sakkyndig i tvister mellom håndverkere og forbrukere har jeg dessverre sett at også anerkjente mesterbedrifter utfører dårlig arbeid. Alle kan selvfølgelig gjøre feil og foreta uheldige faglige vurderinger, men selv etter klage fra kunden, sakkyndige rapporter og til og med etter dom i retten, påstår flere av dem at arbeidet er faglig svært godt utført. Er det da arroganse eller mangel på kompetanse?

Et eksempel er en mesterbedrift som hadde lagt en stor gårdsplass med belegningsstein hvor arbeidene var pent utført og kunden var strålende fornøyd. Men etter en måneds tid så gårdsplassen ut som om steinene var lagt ut med gravemaskin. Etter å ha tatt opp noen steiner kunne man se at settelaget av sand med fraksjon 0-4 mm var lagt rett på forsterkningslaget bestående av stein med fraksjon 20-120 mm. Dette er omtrent som å legge et lag sukker på toppen av

en boks med klinkekuler. For å forstå at finstoffet raskt vil forsvinne ned i forsterkningslaget trenger man verken fagbrev eller mesterbrev. Denne hendelsen burde vært rettet opp av bedriften uten sakkyndig hjelp, men ble en lang kamp for byggherren som i utgangspunktet trodde han var trygg ved å velge en mester.

Jeg tror de siste tiår med høyt økonomisk forbruk har medført at mange håndverkere har sett muligheten for å tjene store og raske penger. Ordrebøkene har nærmest fylt seg selv, og kundene har vært så glade for at de fant noen som kunne utføre arbeidene at de ikke har vurdert å be om referanser. En uheldig følge av fulle ordrebøker er lite tid til oppfølging av lærlinger og at staben fylles opp med billig ufaglært arbeidskraft. Dessverre har alt for mange prosjekter sett dagens lys uten at firmaets mester har deltatt i arbeidet. Er det da riktig at mesteren skal få sette sitt stempel på regningen?

Jeg har i mange år utarbeidet den faglige delen til mesterbreveksamen i anleggsgartnerfaget og ser at mange kandidater stryker fordi de mangler kunnskaper som burde vært godt innarbeidet allerede til fagbrevet. Frem til reform -94 valgte man oftest en fagutdanning fordi man hadde lyst til å bli håndverker. I dag er fagutdannelsen blitt en del av den obligatoriske videregående skole. For mange 15-åringer er det vanskelig å ta stilling til hvilken type videregående skole man

bør velge og fagutdanning blir ofte et valg mellom to onder fremfor et bevisst yrkesvalg. Og når man ikke er særlig interessert i det man lærer på skolen blir ikke læringskurven særlig bratt.

For å styrke kvaliteten på våre håndverkere er det vel nå på høy tid å starte en grundig rehabilitering. Skal mestertittelen igjen kunne stige i anseelse, må vi jobbe grundig og la være å ta snarveier. Steiner må vendes og vi må igjen lære oss til å stikke fingeren i jorda. Det er på høy tid at vi får tilbake den store stoltheten og interessen for håndverksfagene. Her er noen forslag til tiltak som er enkle å skrive, men omfattende å iverksette. De er gjennomførbare, men bare etter iherdig arbeid og felles satsing:

- God informasjon til ungdomsskoleelevene er første steg. Hvis de får god kjennskap til håndverkernes hverdag kan det være lettere å velge eller velge bort, som er like viktig.
- Videregående skole med fagutdanning må få mer midler til disposisjon – og bli flinkere til å disponere dem. Dyktige håndverkere bør kunne leies inn fra det private til å styrke undervisningen.
- Det må stilles rettfærdige og strenge krav til fagbrevet. Det må ikke være en selvfølge at alle skal bestå.

- Mesterbedriftene må gi bedre og mer variert opplæring til sine lærlinger. Lærlingordningen er fundamental i mesterordningen og forsømmelse av opplæringsplikten bør kunne medføre tap av mestertittelen.
- Man bør avholde en ny fagprøve før mestereksamen kan påbegynnes for å sikre et minimum kompetansenivå.
- Mesterlaugene må komme mer aktivt på banen og jobbe seriøst for fagets fremme og omdømme.

Av landets 18.000 håndverksmestre er det sikkert mange som har mistet sertifikatet eller gått konkurs det siste året, men trolig ingen som har mistet mestertittelen... Er det riktig at bestått mestereksamen skal være et kvalitetsstempel for resten av livet? Hvor er riset bak speilet når en mester gjør dårlig arbeid? Kanskje det bør vurderes prikkbelastninger som på sertifikatet – hvor man mister retten etter 5 prikker? Dette er vanskelig å gjennomføre, men fullt mulig ved å bruke laugene.

Mange håndverkeres vei er for tiden brolagt med hastverksarbeid, lav fagkunnskap og laber yrkesstolthet. La oss snu og gå litt bakover – så finner vi det tapte på veien.

KRISTIAN HOLO

Anleggsgartner og teknikerutdanning med påfølgende mesterbrev. Er en av få i Norge som også er utdannet landskapsarkitekt. Har drevet eget anleggsgartnerfirma, vært ansatt i Bærum kommune, undervist ved universitetet i Agder og universitetet for miljø- og biovitenskap. Startet konsulentfirma i 2003 med spesialitet på utarbeidelse av anbudsbeskrivelser for andre landskapsarkitekter. Har blant annet utarbeidet beskrivelser for Operaens uteanlegg, Karl Johans gate, Carl Berners plass, Jernbanetorget og Vågen i Stavanger.

Vellykket mestertreff på Vestnes

TEKST OG FOTO: DAG RØRSLETT

Vintersol over ruvende snøkledd fjell, lokal 'ball-middag' og andre godbiter var en fin ramme for vårt mestertreff den 25. februar på det hyggelige Vestnes Fjordhotell utenfor Molde. 40 deltakende håndverksmestere fra nesten hele Møre og Romsdal var til stede, med mange ulike fag representert – blant annet byggmestere, rørleggermestere, pølsemakermester, boktrykkermester, håndvevemester m.fl. Det ble holdt faglige foredrag innen fornybar energi/energiomlegging ved Rolf Munk Blaker fra Norsk Varmeteknisk Forening og om enkle markedsføringstiltak ved Janne Nakken i bladet Næringsliv i Møre og Romsdal. Deretter ble det holdt en orientering om status for Mesterbrevordningen. Alle deltakere som ønsket det mottok et deltakerbevis fra Mesterbrev etter møtet.

Studentrekord for mesterbrev i Spania

25. mars ble det holdt stor fest hos FU på spanskekysten. Med ny rekord - 26 studenter i Spania.

17 på etablering og ledelse og 9 på faglig ledelse. Bildet viser elevene med faglærer Aadne Bratthammer i Etablering og Ledelse. Foto: Gunnar T. Isdahl.

Du finner mer informasjon om skolen på www.mesterbrev.no og www.mesterspania.no

Tomme askebegre lønnsomt

Det er dyrt å ha en røyker ansatt mener man i Sverige: Beregninger fra det svenske Folkhälsoinstitutet viser at det koster SEK 45.000 ekstra å ha en ansatt som røyker. Aftenposten skriver at overført til norske forhold, betyr det at arbeidslivet taper 18 milliarder kroner årlig på røykende ansatte, like mye som arbeidsgiverne betaler ut i sykelønn.

Aftenposten har lagt til grunn at det er 20 prosent, eller 500.000 ansatte som røyker og at hver av disse koster 36.000 norske kroner. Kostnadene påløper dels som produktivitetstap på grunn av røykepauser og dels kostnader ved dårligere helse.

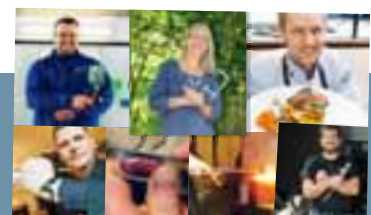
– Dette viser at røyking har enorme kostnader, sier forskningsleder Karl Erik Lund ved rusforskningsstiftelsen Sirius til Aftenposten. Han går ikke god for de svenske tallene, men avviser dem heller ikke. Han er heller ingen tilhenger av å sette prislapp på enkeltsykdommer, men peker på at skader som følge av røyking er selv-påført, og derfor kommer i en annen klasse enn mer uforskyldte lyter.

Kilde: Aftenposten og Byggmesteren.no

Vant en kokkmester til bryllupet

Håvard Rekanes besvarte en *Vinn en mester*-kupong i fjor høst under messen Bygg Reis Deg – og VANT. Han ønsket seg en kokkmester til å (sitat) "lage maten i bryllupet så sant INGRID svarer JA".

Og dét gjorde hun: Ingrid og Håvard Rekanes gifter seg i skrivende stund, dvs. 13. mars – og det er en profilert kokkmester som har laget maten: Espen Welin-Larsen fra Oslo. I sommernummeret av bladet **mestern** forteller vi hvordan det gikk.

Vinn en mester, verdi 10.000 kroner!

Er det noe du vil ha fikset – gratis og profesjonelt?

For eksempel få byttet et vindu, ordnet en lekkasje på badet, få sydd inn en bunad eller reparert en klokke..?

BESVAR NOEN ENKLE SPØRSMÅL OG VINN EN MESTER TIL VERDI INNTIL 10.000 KR. inkl. mva.

www.mesterbrev.no

Stilfull mesterbrev- utdeling i Moss

TEKST OG FOTO: DAG RØRSLETT

Den storslåtte aulaen på Kirkebakken VGS var en flott ramme rundt utdelingen av fag- og svennebrev og, ikke minst, nye mesterbrev. Daglig leder i Mesterbrevnemndas sekretariat, Hilde Brodahl delte ut i alt ni nye mesterbrev. Vi gratulerer til alle sammen!

Vi kunne si gratulerer til landet vårt også - for her stormet det frem unge, stolte, ambisiøse fagfolk som helt klart vil være med på bygge fremtiden. Det kunne vi se i deres oppglødde men alvorlige ansikter - noe som passet meget godt til de alvorstemte eldre herrer fra Moss Håndverkerforening. Som stod for utdelingen av fag- og svennebrev.

Følgende ni fikk sine mesterbrev utlevert av Hilde Brodahl - se bildet under: Lars Sørby - mester bilfag lette kjøretøy, byggmester Stian Pettersen, byggmester Svein Lauritzen, byggmester Thor Erik Tveten Nordli, byggmester Anders Thon, byggmester Thomas Andre Fløyås, rørleggermester Thomas Nilsen, malermester Espen Johansen og malermester Kent Rune Johansen.

vi i sekretariatet

Kristin Ødegård
administrasjon
Tlf: 23 08 83 62

Anne Kirsti S. Felldal
rådgiver
Tlf: 23 08 83 63

Tone Frækeland
konsulent
Tlf: 23 08 83 65

Dag Rørslett
informasjons-
ansvarlig
Tlf: 23 08 83 59

Arne H. Johansen
fagsjef
Tlf: 23 08 83 61

Grete Ritlef
org.konsulent
Tlf: 23 08 83 78

Evelyn Harlem
kompetanserådgiver
Tlf: 23 08 83 39

Hilde Brodahl
daglig leder
Tlf: 23 08 83 64

mesterbrev.no

Håndvevemester Bjørg Hustad, Bud i Møre og Romsdal.

**neste nr:
4. juni**

Publikumssiden www.mesterregisteret.no er på lufta

Publikum kan nå finne alle godkjente, aktive mestere på den nye hjemmesiden www.mesterregisteret.no - og det er derfor ekstra viktig at du som mester holder din firmatilknytning m.m. oppdatert. Bruk i så fall telefon 23 08 83 62 eller post@mesterbrev.no. Mesterregisteret er også tilgjengelig via www.mesterbrev.no.

RETURADRESSE

Mesterbrev
Pb 5145 Majorstuen
0302 Oslo

Gode, gamle dager?

Det er full aktivitet hos den pensjonerte boktrykkermester Harald Eriksen i Molde. Etter et langt arbeidsliv som boktrykkermester solgte han trykkeriet i 2007 hvor han satt med aksjemajoriteten. Deretter har han viet seg til rådgivning innen sosialtjenester, blant annet med rådgivning overfor foreldre med handikappede barn, noe han selv har. Han og kona har en 36 årig datter med den meget sjeldne diagnosen Angelman syndrom. Diagnosen som datteren først fikk da hun var 25 år, gir problemer med tale, epilepsi og CP. Eriksen er nå lokallagsleder for NFU, Norsk Forbund for Utviklingshemmede for Molde og omegn og han sitter også i fylkesstyret for NFU. Harald Eriksen mottar henvendelser fra hele landet. - Mange vet ikke hvilke rettigheter de har til hjelp, sier han.

Eriksens svennebrev er datert 25. september 1963 og hans håndverkerbrev er datert 5. april 1968 – dette er hans mesterbrev. Men det var ikke uten problemer å oppnå det ettertraktede dokumentet. Dengang måtte man ha mesterbrevet for å drive i næring og for å ansette folk.

- Prøvenemnda sendte ikke papirene inn før etter kraftig press fra meg, fordi noen åpenbart var redd for konkurranse. Tarvelig, ikke sant, spør han ut i luften. Heller ikke da han søkte jobb i lokalavisen var det uten problemer; papirene hans forsvant bare på mystisk vis.

Eriksen har opplevd de helt store endringene i sitt fag, fra blysets til hullkortmaskiner med

særegne kodesystemer, deretter satsstrimler og pasting (dvs.oppliming av alle elementer på siden), brekking på skjerm og tilslutt fra pc til trykkplate direkte. Og perioder hvor svært mange fagfolk mistet jobbene sine, og hvor typografene ble fortrenget av smarte datafolk.

- Jo, det var tøffere tider den gang enn nå, sier den pensjonerte boktrykkermester.

